

СТЕНОГРАМА

круглого столу на тему: "Становлення інституту професійного лобіювання в Україні: перспективи та ризики"

14 грудня 2016 року

Веде засідання голова підкомітету з питань законодавчого забезпечення діяльності Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та статусу і діяльності політичних партій, громадській об'єднань Комітету з питань правової політики та правосуддя НОВАК Н.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні учасники круглого столу! Ми розпочинаємо наше засідання. І мені приємно вас вітати у стінах Комітету з питань правової політики і судочинства. І приємно, що, дійсно, тема викликала такий резонанс, зацікавленість органів державної влади, громадськості, експертного, наукового середовища. І це показує на те, наскільки актуальної є сьогодні дана тема. Тим більше в світі останніх подій вона, мабуть, є більш нагальною, чим комусь здавалося, тому що в світі останніх подій, коли Онищенко заявив про те, що в стінах парламенту є політична корупція, можна багато розмірковувати, чи вона, дійсно, є чи її немає, але питання однозначне, що лобізм як явище, як інституцію треба врегульовувати і чимшвидше ми це зробимо, тим краще.

Сьогодні тема нашого круглого столу: "Становлення інституту професійного лобіювання в Україні: перспективи та ризики".

У вас є програма сьогоднішнього круглого столу і питання, які ми плануємо обговорити. Ми не будемо обговорювати кожне питання окремо. Я думаю, що я розпочинаю круглий стіл, і далі ми можемо перейти до обговорювання цих проблем. Тим більше, нам дуже цікаво і важливо знати думку громадськості, думку експертного середовища для того, щоб, дійсно, ми могли прийняти правильні закони, закони, які б діяли, які були б

ефективними і які могли б ліквідувати таке явище як корупція, які могли би збалансувати інтереси громадянського суспільства, інтереси держави.

Справа в тому, що важко не погодитися з тим, що лобізм як явище є свого роду ознакою демократичного суспільства, бо він з'являється там, де влада відсутня зовсім або носить суто номінальний характер. За своєю природою лобіювання є не тільки важливим механізмом саме намагання суспільства відстояти свої інтереси, принести свій інтерес в діяльність органів влади, для того, щоб ми... влада могла прийняти... приймати правильні закони, правильні нормативно-правові акти. Це є також можливістю достучатися суспільству до влади, коли в результаті круглих столів діяльності певних груп, які відстоюють ті чи інші інтереси. Влада може дізнатися про найбільш болючі питання, які цікавлять суспільство, найбільш болючі проблеми, які потрібно вирішити суспільству. І таким чином цей механізм, він однозначно повинен бути прозорим і відкритим.

В суспільстві є думка, що думка, яка вона вже існує багато років, що лобізм це дещо корупційне, дещо, що є неприйнятним для нашого суспільства. І тому є взагалі дискусія, а чи потрібно нам унормувати такий інститут, як лобізм, чи потрібні нам взагалі такі закони. Але як би ми з вами не сперечалися, такі закони вже є, вони зареєстровані, і вони таким чином іншим чином вони все одно попадуть на розгляд Верховної Ради.

Тому ми зацікавлені в тому, щоб ці закони були не просто законами, які будуть діяти самі по собі, і в той самий час лобізм, корупційний лобізм як явище буде продовжувати діяти в стінах парламенту. А з тим, щоб, дійсно, лобізм набув законності, прозорості, відкритості, щоб чітко розуміли депутати, щоб чітко розуміло суспільство, для чого потрібен цей закон, в чий інтересах він приймається, що дасть прийняття цього закону суспільству, і чи немає певної корупційної складової в тому чи іншому законі.

Чи були раніше спроби унормувати таке явище, як лобізм? Так, ще в 1992 році народний депутат Сумін вже подав тоді Закон про лобізм. В 99-му

році депутат Шаров, депутат Сахно подавали два окремих закони на цю тему. Подавали також депутат Гринів і Ткаченко, мені здається, в 2003 році. Був підготовлений закон Кабінетом Міністрів в 2009 році, але наразі він так і не був розглянутий у Верховній Раді.

Наразі, ми знаємо, сьогодні підготовлено два закони на цю тему. Закон 5144, це група депутатів Батенко, Дубінін, Шевченко, Дідич, Купрій. І Закон 5144-1 альтернативний, який підготовлений групою депутатів: Найєм, Веселова, Гринів і так далі.

Ці закони намагаються врегулювати одну... скажемо, одну і ту ж проблему – поняття лобізму. Але вони підходять дещо по-іншому. Якщо закон, наприклад, 5144 він більш широко розглядає цю проблему, і вони намагаються розглядати лобізм не тільки як який відбувається в стінах парламенту і пов'язаний з прийняттям законів, а також і прийняття нормативно-правових актів виконавчими органами, Кабінетом Міністрів, прийняття нормативно-правових актів органами місцевого самоврядування, то закон, де один з співавторів є Найєм (5144-1) він, власне, врегулює тільки ту ситуацію, яка є в парламенті в зв'язку з прийняттям законів.

І звичайно, там також є цілий ряд питань про те, хто є суб'єктами, об'єктами лобіювання, хто може бути лобістами, які критерії, так... – чи це можуть бути фізичні, юридичні особи. Як ця діяльність повинна відбуватися, чи повинні вони реєструватися, чи повинен був бути реєстр лобістів. Тому всі ці питання ми повинні розглянути.

Що стосується чи існує зараз у нас, так би мовити, певне законодавче унормування лобізму, звичайно, всі знають, що ні. І в Конституції прямо про це не йдеться. Але ми знаємо, що певні норми Конституції вони дають можливість це питання унормувати і розглядати, тому що ми знаємо, що народ є головним суб'єктом, носієм влади, державної влади. Ми знаємо, що у нас є право на свободу зборів, інформації, вільного доступу до інформації, створення політичних партій, громадських організацій, які мають право відстоювати свої інтереси, в тому

числі я вважаю, що тут можна говорити і про лобізм як явище. Тому я думаю, сьогодні дуже багато зацікавлених осіб, і я вдячна, що ви прийшли сьогодні обговорити цю проблему, і вважаю, сподіваюся на дуже плідну і цікаву дискусію.

У нас серед депутатів сьогодні присутні член нашого комітету пан Ігор Лапін, і я надаю слово йому.

ЛАПІН І.О. Всім доброго дня! Я також радий всіх бачити, що ми долучаємося до цієї проблеми. Моя колега пояснила основні напрямки нашої сьогоднішньої бесіди. Але я хотів би звернути більш так, простими словами на своє бачення даної проблематики, воно повністю співпадає з тим, що перш за все Закон про лобізм нам в державі необхідний. Тому що на сьогоднішній день, якщо ми всі говоримо про наявність корупції, якщо ми всі говоримо про наявність політичної корупції, то фактично будь-який депутат, в тому числі і Верховної Ради і не тільки Верховної Ради, який просуває той чи інший законопроект, і якщо цей законопроект ще й діє в інтересах чи в рамках якоїсь галузі економіки і так далі, його можна розказати тому депутату, що він лобіює, а у нас це слово якось так пов'язане з негативною тенденцією, а, отже, можна його потім розказати йому про те, що це є політична корупція, що депутат тоді думає, а чи добре я роблю, що продвигаю той чи інший законопроект. І одним із аспектів тут є те, що багато з депутатів відкривають якісь незрозумілі благодійні фонди, в які заганяють тих підприємців, бізнес яких лобіюється в тому числі і в парламенті. Я говорю не лише за депутатів Верховної Ради, я говорю взагалі за депутатів всіх рівнів, в тому числі і в органах місцевого самоврядування в тому числі.

Тому, я вважаю, що ця тенденція є негативною, і будь-які утаємничення чи будь-які, ну, те, що не договориється, то воно все тягне за собою такий наслідок, як звинувачення в тій чи іншій корупційній складовій. Я вважаю, що саме явище є, скажем так, природнім. І тому намагатися його завуалювати чи десь приховати це є досить неприпустимим. Тим більше, що

якщо виходити з 444 статті Угоди про асоціацію з ЄС, ми говорили про те, що це потрібно зробити. Я вже не буду говорити про те, що навіть в самій державній програмі щодо антикорупційної стратегії теж є проговорена тематика необхідності узаконення і врегулювання поняття лобізму в нашій державі.

Тому, я вважаю, одним із моментів, яким ми можемо вивести, як то кажуть, скриті тенденції, винести їх на гора і показати, що це все є прозоро і це все є законно, і ті чи інші дії депутатів не будуть трактуватися як приховані якісь там методи заробітчанства, тому я вважаю, що саме на законодавчому рівні нам потрібно врегулювати ці проблеми. Я з повагою відношусь до законопроектів, поданих колегами, які зареєстровані, на яких зупинилася Наталія Василівна.

Єдине, що скажу, що всі ці законопроекти, вони подані і їх необхідно буде обговорювати. Є певні, скажемо так, плюси і є певні, можливо, спірні питання, зокрема якщо говорити про законопроект, який поданий 5144, то є поняття щодо того, що сам законопроект має вирішувати загальну картину, але в ньому є, наприклад, поняття про те, що зареєстровані в Криму чи зареєстровані на окупованих територіях люди не можуть бути лобістами. Тобто, якщо ми відмовляємось від тих територій і кажемо, що це вже ніколи не буде Україною, то ми можемо кожен раз прописувати закон під іншу область. Я вважаю, що це якимось трошки дискримінаційний характер носить, тим більше, є люди, які зареєстровані, але тим не менше проживають все життя в Україні. Інше питання як врегулювати поняття податкового законодавства в даному випадку – це вже питання, вже буде іншого предмету дискусії.

Так само я трошки не можу погодитися з колегою Мустафою щодо вузькості саме стосовно даного законопроекту, а саме у відношенні до парламентарів, мається на увазі, депутатів Верховної Ради. Я все-таки вважаю, що це явище, воно є не лише тут в Києві, воно є також і на місцях, де місцеві депутати аналогічно, можливо, якісь рішення чи постанови

вирішуються і потім їх так само можуть звинувачувати в тих, чи інших маніпуляціях. Я вважаю, що питання має бути вирішене комплексно, так скажемо, більш узагальнено. А вже механізми, механізми – це вже дії, які потрібно розробляти буде після прийняття законів, тобто, механізми виконання тих чи інших процесів чи процедур, які потрібно буде врегульовувати. Хоча сама тематика, знову ж таки наголошую, досить є необхідною для нашої держави, щоб уникнути поняття цих маніпуляцій з приводу... лобізм у нас чомусь сприймається як зі словом таким "рішалово". От воно чомусь є, от воно у нас прижилось, хоча явище досить є можливо бути врегульовано законодавчо і перестати носити такий скритий, який утаємничений характер. От так в двох словах, що я хотів би сказати.

Народна назва, я вже так сказав, як в народі говорять, тому називаю речі своїми іменами. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Ігорю.

Ми зараз переходимо до обговорення, і мені б хотілось звернути вашу увагу, щоб розкривалась така тема, що лобізм він може мати як позитивний так і негативний характер. Ми знаємо, що дещо лобісти відстоюють інтереси у вузьких, наприклад, бізнес груп, які можуть інколи йти не на користь суспільству.

З другого боку, ми знаємо досвід роботи Реанімаційного пакету реформ, коли цей досвід є дуже вдалий, коли ціла низка законопроектів було прийнято саме завдяки просуванню цих законів представниками реанімаційного пакету реформ.

З другого боку, повинен бути баланс, адже, наприклад, коли у нас лобізм це буде в тому числі і певна платна діяльність. То, звичайно, бізнес він завжди може йти попереду, наприклад, в порівнянні з деякими громадськими організаціями, які будуть просувати ідеї для всього суспільства і за які, можливо, ніхто не захоче заплатити. Тому баланс в

лобізмі він повинен бути, і як нам зробити так, щоб дійсно це явище, ця інституція йшла на користь всьому суспільству.

У нас планується стіл до 16.00, тому пропоную обговорення – до 5 хвилин і відповідь на запитання – до однієї хвилини. У нас є низка представників громадських організацій, різних інституцій, які записалися на виступ. Тому я спочатку буду давати тим, хто попередньо записався на виступ, а потім ті, хто бажають виступити.

Зараз слово надається Денису Сергійовичу Базилевичу, голові правління громадської організації, Інститут професійного лобіювання та адвокати. Будь ласка.

БАЗИЛЕВИЧ Д.С. Дякую дуже, пані Наталя.

Доброго дня, шановні колеги, шановні учасники круглого столу! І дуже дякую від імені інституту нашої робочої групи з розробки законопроекту про лобіювання 5144-1 як альтернативний законопроект за організацію такого заходу. Тому що, дійсно, напередодні розгляду комітету з регламентної процедури дуже важливо знати... зворотній зв'язок якраз від наших об'єднання бізнесу, громадських організацій і інших стейкхолдерів.

Хочу сказати, що, дійсно, така зацікавленість у круглому столі демонструє резонансність і значущість даних ініціатив будь-то або 5144, або альтернативний, тому що питання лобіювання після особливо оприлюднення електронних декларацій це також додатковий аргумент того, що потрібно робити щось і продовжувати якраз лінію по впровадженню інструментарій і механізмів щодо протидії політичної корупції і взаємодії з органами влади.

Хотів сказати, що наш якраз Інститут професійного лобіювання та адвокати був сформований в 2010 якраз після цієї ініціативи Кабінету Міністрів України з розробкою законопроекту про лобіювання. Тоді його назвали "Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів", що абсолютно не відповідало сутності і принципам того, що відбувалося в самому законопроекті, але громадськість не сприймала слово "лобіювання".

Якраз через негативну конотацію і сприяння з протиправними корупційними методами і принципами взаємодії з органами влади.

Тому, дійсно, зараз ми не є поодинокі в цьому альянсі, тому що питання урегулювання лобістської діяльності воно, можна сказати, є мейнстрімом у світовій практиці. Дуже багато є трендів з уже розробки навіть модельного законодавства на рівні міжнародних організацій, і ми знаємо, що це якраз і Рада Європи, і OECD, і інша низка організацій, яка якраз рекомендує, що може бути взято як алгоритм вирішення цих питань.

Є прогресивний досвід окремих країн Європейського Союзу, зокрема Ірландія, яка якраз вибрала шлях поступового переходу до врегулювання лобістської діяльності і концентрації більш за все на інформаційно-роз'яснювальну кампанію. Що це є, да? Якщо це є реєстр, для кого він, хто є, має бути в цьому реєстрі, які принципи, механізми, санкції. І от якраз механізми відповідальності, вони носять транзитивний перехідний період.

Є досвід дуже цікавий Брюсселя. І дуже багато у нас учасників знають, що протягом останніх п'яти років діє європейський реєстр прозорості, який добровільний, але тим не менше там більше 9 тисяч членів зараз реєстрантів в цьому реєстрі. І це не лише бізнес об'єднання, бізнес компанії, які лобіюють свої комерційні інтереси, це також і громадські організації, це об'єднання професійні і це навіть вищі навчальні заклади, які розглядаються також як суб'єкти впливу.

Тому в рамках цієї робочої групи і завдяки підтримки якраз Міжнародного фонду відродження нам вдалося пройти протягом цього півтора року плану якраз від аналізу прогресивно світового досвіду у вигляді аналітичної інформації, роз'яснювальної компанії до проекту концепцій і потім законопроекту. І, коли ми розглядали в началі нашого шляху, що це дійсно має бути окрім Верховної Ради України також і Президент, і Кабінет Міністрів, і центральні органи виконавчої влади, і органи місцевого самоврядування, то в процесі якраз опрацювання і взаємодії з представниками цих центральних органів виконавчої влади, з іншими

стейхолдерами, ми дійшли до думки, що нам потрібно законопроект, який буде працювати. Не черговий законопроект, наприклад, який є в Польщі, є в Угорщині, є в країнах Прибалтики, є в Грузії навіть 98-го року, але, наприклад, в Грузії ніхто окрім автора цього законопроекту про нього не знає.

Нам потрібні такі механізми, які сприяють більш відкритості і прозорості лобістської діяльності, не надаючи якихось додаткових механізмів для лобіювання порівняно із іншими групами впливу, а це, як ви сказали, це громадськість, громадянське суспільство і кожен окремий громадянин, який має конституційні механізми і права, і має цілу низку правових підстав для того, щоб його голос був почутий, це якраз оприлюднення інформації, хто, в якому якості щодо якого акту і з яким бюджетом або кошторисом здійснює вплив.

Я хотів би дуже стисло пройтись по тим точкам, проблемним питанням, які дійсно нам задавали в регіонах...

_____. *(Не чути)*

БАЗИЛЕВИЧ Д.С. А? Якщо можна, да, це якраз для наших учасників...

Потрібен закон, закон потрібен, тому що антикорупційна стратегія 2015-2017 рік передбачено розробку законодавства. Лобіювання проти адвокації. Тому що, дійсно, кажуть, що у нас є громадські організації, які займають адвокацію. Але тим не менше ті громадські організації, які вже вчиняють вплив на народних депутатів шляхом професійною взаємодією, організацією процесу, це не є адвокація, це є лобіювання. Тому якраз в рамках реєстру, який ми взяли, це вже той рівень професійної взаємодії, який для нас важливий для того, щоб ми бачили, хто на кого впливає.

Прибутковість проти неприбутковості. Ми знаємо, що у нас є статус бізнес-об'єднання і статусу неприбутковості. Тому написати, що вони

отримають дохід за лобіювання ми не можемо, тому що якраз ця категорія суб'єктів вона випаде із цих норм.

Поширення законопроекту. Да, дійсно, ми звузили до Верховної Ради, але це на першому етапі як модельного підходу із поступовим поширенням також на Президента, ЦОВВ і органи місцевого самоврядування після закінчення децентралізації.

Ведення реєстру передбачається НАБУ. Це, дійсно, було трошки помилково, що ми прописали НАБУ, тому що НАБУ не має ніякого відношення до кримінального, до адміністративних проваджень. Це відповідальність за кримінальне законодавство, але тим не менше немає сьогодні Мустафи Найєма, але було отримано листа від НАЗК, голови НАЗК, що якраз передбачено введення цієї тематики НАЗК в рамках цих процедур. Тому вони готові далі співпрацювати, і, дійсно, якщо передати повноваження з НАЗК, це було б дуже добре.

Санкції, це також перехідний період. Чому санкції "ні" зараз, тому що дійсно потрібно розуміння, потрібна інформаційно-роз'яснювальна кампанія, щоб потім через рік було. Саморегуляція не є предметом регулювання саморегуляції, бо, дійсно, ми можемо створювати багато громадських організацій, і вони мають конкурувати друг з другом. Немає бути наданого якогось вирішального права для будь-якої.

Ну, якщо подальші дії, то, дійсно, рекомендації нашого інституту, щоб комітет, профільний комітет, на базі своїх процедур і повноважень, можливо, доопрацювати на підставі отриманого зворотного зв'язку від Головного науково-експертного управління, Мін'юсту, зауваження, які будуть лунати сьогодні, тут під час круглого столу, доопрацювати і зробити, дійсно, ефективний механізм для реєстрації і розкриття інформації щодо того, хто здійснював вплив. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

У нас наразі немає висновків науково-експертного управління ні до одного проекту, ні до іншого. Тому цікаво було б ще також прочитати їхні висновки, бо вони як правило бувають дуже фахові, професійні.

Зараз буквально пару хвилин я надаю слово народному депутату Марині Іоновій, яка є співавтором закону альтернативного.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, да. І вона замість Мустафи Найєма.

ІОНОВА М.М. Доброго дня! Я всіх вітаю! Але в першу чергу я хотіла би сказати, що я вітаю, що розпочався процес, взагалі, обговорення дійсно такої важкої тематики. На жаль, дійсно є як негативні, але саме більше все ж таки є позитив в терміні лобіювання. І я думаю, що якраз цей процес розпочинається з такого круглого столу. І якраз, так як ви сказали, завершиться таким, спільною подією разом з урядом, з громадянським суспільством. І наразі цей процес має бути відкритий, такий прозорий, щоб ми, знаєте ніхто не думав, що ми щось ховаємо, щось приховуємо. Звичайно я впевнена, що ми всі будемо відзначати саме міжнародний досвід. І все ж таки ця тематика вона більш голосно і, ну, така практика позитивна, вона є в Сполучених Штатах Америки. То я думаю нам треба наших і міжнародних експертів і їх досвід вивчити.

Що стосується угоди про асоціацію, то як би напряду там такого слова "лобізму" немає, да, тобто там більше іде розділ про конкуренцію. І саме стаття 443 і стаття 444. І там саме іде якраз співпраця і визначення громадянського суспільства, хто якби цим займається. І дійсно нам, я впевнена абсолютно, що ці два законопроекти, я би за мету ставила, щоб це був спільний об'єднаний законопроект там де ми би обговорили всі ті аспекти, які викликають якісь занепокоєння. І я просто нам всі бажаю плідної роботи. Я впевнена, тут не треба поспішати. Я просто впевнена, що нам тут

треба всі загрози вивчити, врахувати і вийти на один спільний проект.
Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Марія.

Зараз слово надається Олександру Ігоровичу Кухарчуку. Лобіст, ...
"Народного руху" "Третя республіка".

_____. Бачте, вже визначили навіть...

КУХАРЧУК О.І. Добрий день, пані Наталія Василівна. Марія, якщо ти пам'ятаєш? ми в 2013 з тобою співпрацювали якраз по лобізму, пивні акцизи піднімали.

Хочу сказати, що, по-перше, нам так, дійсно, потрібне Закон про лобізм, про лобіювання. Він повинен максимально відкривати всю інформацію про лобістів, інформацію про взаємодію лобістів з суб'єктами лобіювання. Він повинен чітко виокремлювати лобізм і адвокацію, розподіляти їх, тому що може навіть на прикладі нашої спільної діяльності з Марією підняття акцизів, наприклад, на алкогольні напої. Тобто з нашої сторони начебто це адвокація була, зі сторони пивних компаній це лобіювання. І це процес двосторонній, який торкається всіх, скажемо так, верств.

Тому потрібно чітко це поняття розмежувати. Потрібно, я думаю, що потрібно ввести поняття лобізм теж трошки розширити альтернативний законопроект, який подала Марія і розширити його лобізм не тільки законодавчий, але і лобізм центральних органах виконавчої влади. Його потрібно і на місцеві органи влади розширити. Тобто як єдиний варіант, який там пропонується далі, дійсно, зробити з двох законопроектів, один доопрацьований, в який вже прописати всі варіанти лобізму, які є у нас, які можливі. Прописати більш розкритий механізм взаємодії між суб'єктами лобіювання та лобістами і зацікавленими організаціями в цьому. Тому що

жоден законопроект не торкається моментів, скажімо так, фінансової сторони лобізму. Тобто ми знаємо, що десь там, наприклад, в Америці, там в Канаді чи в Англії є інститути такі, що за рахунок лобізму фінансується політична діяльність і народних депутатів... ну там конгресменів, сенаторів і інше, депутатів, навіть міністрів і інше. Але воно там зарегульоване, воно там зрозуміле, воно там прозоре це фінансування, і ми це розуміємо. Як навела Наталія Василівна приклад Онищенко, ми розуміємо, що це фінансування йде в парламенті, ми розуміємо на прикладі Онищенко. Ми розуміємо навіть на прикладі протистояння підвищення акцизів на алкоголь зараз, і ми б хотіли, по-перше, знати це, бачити це і щоб це було доступно всім: хто, скільки, як отримує. І це був важливий механізм фінансування демократичних інститутів. Політичних партій, самих політиків і це все потрібно теж прописати в законопроектах і потрібно це врегулювати, тому що як би ми не хотіли, як би ми на це не закривали очі, але питання ходження фінансів по парламенту, по центральних органах влади воно є. і його потрібно законодавчо врегулювати. І я б хотів, щоб якщо буде таки доопрацьований проект з двох груп "УКРОПу" та... альтернативний поданий Найємом, Іоновою та іншими, щоб це питання теж врегулювалося в доопрацьованому проекті.

Ще хотів зазначити, тут є питання в... до обговорення. Засади функціонування органів самоврядування суб'єктів лобіювання. Це питання врегульовано з законопроекті Батенка та інших "укропівців" і... ну на моє переконання любе регулювання такого ринку, як лобістське саморегулювання, воно неможливе, тому що лобісти це є вплив на органи влади. Це не є функція держави, яка делегується лобістам. І тому саме регулювання лобістської діяльності воно зайве в цьому розумінні. Функція держави не може бути в впливі на державу, а, як ми знаємо, саморегулювання це є передача деяких функцій держави, які або не врегульовані законодавчо, або, ну, просто виникають, ну, з ходом часу.

Тому я кажу, регулювання лобістської діяльності дуже потрібно. Воно може вплинути на політичний процес і на демократичні інститути як політичні партії, інші об'єднання. І, якщо можна, от, там деякі питання фінансування, розкриття інформації про це фінансування, теж викласти в доопрацьованому проекті, я так розумію, що без цього не буде. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Дійсно, всім дуже цікаво, де, хто, кому, за що і скільки. Так? Але, на жаль, ніхто не хоче визнавати те, що щось отримує. Але ми сподіваємося, що все ж таки буде врегульовано. Як бачимо вже два виступаючих. Є питання дискусійні, по яких тут в залі у нас можуть бути різні думки, тому я пропоную все ж таки жвавіше трошки. І дотримуватись регламенту, щоб більше людей змогли висловити свої думки.

А зараз слово надається Олександрю Юрійовичу Потімкову, раднику консультанту Спеціальної контрольної комісії Верховної Ради з питань приватизації. Будь ласка.

ПОТІМКОВ О.Ю. Дякую за слово, досить несподівано. І, наскільки я розумію, я можу випасти з загальної тенденції, бо тут зібралися головним чином прихильники прийняття закону, а в мене є сумніви в доцільності прийняття такого закону. Тим більше, що у мене викликає великий подив в посиланні на Онищенка, на е-декларації і так далі. Тобто ви хочете сказати, якби був Закон про лобізм, то не було би випадку Онищенка і не було би електронних декларацій, такі які нас дивували. Думаю, що вони так само би існували би, існували би незалежно від цього.

Головне питання я хочу поставити, як нещодавно в минулому, скажімо, працівник регуляторної служби: які проблеми вирішує запропонований закон. Тобто будь-який регуляторний акт повинен вирішити певні проблеми. Хто сьогодні заважає займатися фахівцям лобізмом? Сьогодні є інститут, який займається лобізмом, є окремі громадські організації, які так само

займаються лобізмом. І так само сьогодні є група, яка лобіює Закон про лобізм. Тобто хто сьогодні заважає цим займатися? Ніхто.

Наступне питання. Чи буде довіра у суспільства до нової інституції під егідою держави? Я думаю, в нинішніх умовах, коли загальні взагалі є недовіра до будь-яких інститутів державних, так само довіра через державні інститути заслужити дуже важко. Тому я прихильник того, що цей рух повинен йти через громадськість, через громадські організації, які повинні брати на себе функції організації регулювання, і сам я є прихильник саморегулювання. Тобто я не проти тези, що саморегулювання – це передача певних державних функцій. Ні. Саморегулювання – це взяття на себе самоконтролю і дотримання собі подібних, певних встановлених принципів: етичних, фінансових і так далі. І саме інститути громадські вони можуть взяти на себе такі функції, взагалі, коли я працював в регуляторній службі, ми взагалі закликали всіх представників і інтересів певних взяти на себе саморегулювання.

Що головний елемент саморегулювання? Покарання собі подібних за неправильну поведінку, такого громадські організації брати на себе не хочуть. Вони хочуть брати на себе певні функції, там, вчити обов'язково за гроші, вести реєстр на платні засади і так далі. А взяти на себе функції покарання, як це колись було в так званих там купеческих гільдіях, коли вони компенсували шкоду, яку наніс хтось із їх членів, а потім всередині себе розбиралися. Тобто тому я вважаю, що все ж таки треба громадськості розібратися з головними засадами лобізму, сформувані правила поведінки лобістів. І пропагувати тих, хто заслуговує на довіру. І розповсюджувати інформацію про тих, хто не дотримується ..... І сказати, що ти таким-то особам, які називають себе лобістами і пропонують свою послугу, довіряти не варто.

Але знову ж таки факти прихованого, ну, можна сказати чорного лобізму, все рівно будуть. Значить, їх треба виявляти, викривати, але це може зробити не держава, не державний орган, незалежно це НАЗК чи

Міністерство юстиції, чи ще хтось, це повинен може зробити професійно громадська організація. Тим більше, я кажу, один з варіантів він передбачає ведення реєстру контролю з боку Міністерства юстиції, ну, на жаль, вимушений констатувати, що у нас так само Міністерство юстиції сьогодні не користується загальною довірою і повагою в суспільстві.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександрє Юрієвичу. Цікава ваша думка, тим більше в більшості країн подібні закони все ж таки на сьогодні відсутні, або ця проблема регулюється по-різному: через регламенти, через дійсно певну взаємодію громадських якихось спеціальних організацій. Тому дякую за цікаву думку.

Далі я слово надаю Назару Володимировичу Бурбану, експерту з юридичних питань Офісу з фінансового та економічного аналізу Верховної Ради України.

БУРБАН Н.В. Доброго дня! В процесі підготовки взагалі до круглого столу я потрапив на таке твердження. Фізика – це практична єдина сфера життя в Україні, де виконуються закони. Надіюся, такого не буде з даними двома чи один, який приймуть.

Темою взагалі моєї доповіді буде показати необхідність, що потрібно все ж таки прийняти закон, який врегулює дану сферу, і чому в принципі я тут. Мене звати Назар Бурбан, я експерт з юридичних питань Офісу фінансово-економічного аналізу у Верховній Раді. Ми по суті також лобіюємо певні питання. В мене є донорська програма від певних органів. Що ми лобіюємо? Ми лобіюємо, щоб у Верховній Раді були, приймалися закони, які мають фінансово-економічне обґрунтування. А також допомагаємо нашим комітетам з європейським досвідом.

Взагалі, якщо говорити про лобіювання, я буду виходити все ж таки виходити з широкого підходу, що лобіювання це є елемент взагалі відносин з органами державної влади як так званої GR. І це як інструмент впливу на

дані органи влади. Відтак тому я бачу, що потрібно включити саме і лобіювання як у виконавчій владі, так і в законодавчій, так у органах місцевого самоврядування, його інституалізувати.

Якщо взагалі говорити по як це відбувається в ЄС на загальному рівні, а також в кожних з країн-членів, то є три варіанти розвитку врегулювання даного питання. Перший, взагалі ніяких законів не прийнято. Другий варіант, це діють кодекси честі самоврегулювання, як потрібно бути лобістом, що потрібно робити, що не можна робити, хто може бути лобістом, хто не може бути лобістом. А також є спеціальні реєстри, це третій варіант, як це врегульовано.

Якщо переходити взагалі до даних двох законопроектів 5441 і 5441-1, то що я можу сказати, особисто я не рекомендую приймати жоден з них. Чому? По-перше, є багато недоліків. Перший недолік альтернативного законопроекту, що він охоплює лише одну сферу, це що вже говорили інші експерти.

Недолік основного законопроекту, що він встановлює все ж таки, що за лобіювання потрібно платити за реєстрацію, там виходить одна мінімальна зарплата. А задамо собі питання: для чого взагалі ці закони. Для того, щоби отримувати певні гроші, щоби вести якийсь реєстр? Не для того. А для того, щоби лобіювання відбувалось прозоро.

Основна суть взагалі інституалізації – це зробити прозорість. Нам не потрібно підтримувати лобістів, вони і так всюди є, і їх є кому підтримувати. Нам потрібно знати, хто, що лобіює, хто куди ходить, хто з ким спілкується і щоб це було відкрито. Це ідеальна ціль, яка в принципі повинна бути досягнена.

Стосовно ще, якщо оцінити фінансово-економічний аналіз, так, от в одному записано, що він не потребує видатків з бюджету в тому, якому передбачено фінансування за рахунок внесків за реєстрацію. В принципі так це може бути. В іншому передбачено, що взагалі не потребує, оскільки його повинен мати Мін'юст. А як Мін'юст створить цей реєстр? Ніяк, бо

коштів немає, тому закон стане декларацією. Тому також варто повідомити і саме ту частину доопрацювати, чи потребує взагалі він кошти на реалізацію даного закону.

Який бажаний в принципі варіант може бути? Може бути підхід, коли дані два закони будуть поєднані, доопрацьовані законопроекти, і вийде один з них, який врегулює, і буде широкий підхід до регулювання, буде прибрана плата, будуть передбачені кошти в державному бюджеті на реєстрацію даних лобістів і буде передбачено все ж таки, що хто може бути лобістом і в яких випадках здійсниться лобіювання.

Основна в принципі суть даних законів має бути, що має, який наслідок бути, це прозорість, і те, що ті люди, які займаються незаконним лобіюванням повинні бути відсічені від даних органів, які приймають рішення. Від парламенту їх не допускати, не повинні з ними вступати в контакти...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, регламент.

БУРБАН Н.В. На завершення в принципі хочу сказати, що в ЄС є такий приклад, що було зараз врегульований ..... реєстр..... компанія, наприклад, "Panasonic", яка регулює, зареєструвала, що вона витратила на лобіювання якісь копійки. В той час, інша компанія, яка додатково обладнання витрачає показала мільйонні суми на лобіювання. Як у нас буде працювати, невідомо.

І ще одне, в Польщі, наприклад, на даний момент від лобістів всі шарахаються, всі тікають від них, бо все ж таки лобізм погано врегульовано, і всі думають, що лобісти – червона мітка, не підходьте до мене, ви – лобіст. Надіюсь, у нас такого не буде, щоб таке не зробили з цими законами. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Андрію Миколайовичу Пилипенку, піар-менеджер "Лабораторії законодавчих ініціатив".

ПИЛИПЕНКО А.М. Доброго дня всім присутнім! Дуже дякую за запрошення на цей круглий стіл. Власне, я його отримав через Українську асоціацію професіоналів лобізму і джіару. Мені здається, що ми тут ще буде дуже довго танцювати навколо термінології, тому що вже було озвучено всі ці три терміни: і "джіар", і "адвокасі", і, власне, "лобізм", який має на даний момент негативні конотації і в громадянському суспільстві, і серед пересічних громадян України.

Хотілось би, багато думок вже прозвучало з того, що хотів сказати, тому буду дуже стислим. Власне, "Лабораторія законодавчих ініціатив" займається, вже був загаданий законопроект 2009 року, ініціатива Кабінету Міністрів, в якому назва не відповідає суті і взагалі тому, що було закладено в сам текст закону. Участі громадян в обговоренні чи впливі на законопроект і рішення, які приймає парламент. Тому хотілось би сказати, що навіть відповідно до тих же принципів і рекомендацій, які закладені в дорожній карті до реформи Верховної Ради України, яка була підготовлена після місії Європарламенту очолюваної Петом Коксом, посилення спроможності комітетів Верховної Ради як тих органів, які мають бути представлені інтереси всіх зацікавлених сторін, а не лише деякі конкретні партикулярні інтереси, які лобіюються якимись там суб'єктами лобістської чи адвокаційної діяльності, на нашу думку, мають бути пріоритетними саме і моменти.

Власне, вже було згадано про те, що на прикладі самого Закону про адвокування можна говорити про те, як проходить адвокація, можна взагалі потім буде оцінити, чи взагалі ну як сам процес адвокації – він працює чи не працює, наскільки він є прозорим, публічним і так далі. Також звучала теза вже про Мін'юст. Хотілося би... я просто, на жаль, ознайомлений з одним текстом законопроекту, не ознайомлений з текстом законопроекту альтернативного, так само не є юристом, тому це будуть лише загальні

зауваження. З того, що я побачив, є лише штрафні санкції у вигляді там 10, 5 чи... або 30 мінімальних зарплат, проте я не побачив такої штрафної санкції, як позбавлення реєстрації, якщо вже ми ведемо мову про ведення реєстру або ну там якихось інших заборон чи там виходити з публічної позиції, ми.... Тобто крім матеріального покарання не побачив якихось інших штрафних санкцій.

Ну і, власне, також було згадана і Угода про асоціацію і положення. У нас вже є антикорупційна експертиза законопроектів і просто мені цікаво особисто, як це все буде співвідноситися, проходити там перевірку під час антикорупційної експертизи законопроектів. Так якщо ми взагалі говоримо про те, що мета лобізму, мета адвокати – це впливати на прийняття законодавчих рішень. Як це все буде співвідноситися з антикорупційною експертизою. Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ну, у нас Комітет по боротьбі з корупцією, злочинністю він проводить антикорупційну експертизу проектів, але, на мій погляд, все дещо поверхово, слабенько, і вони не аналізують глибоко законопроекти, їх наслідки. Тому мені здається, що, мабуть, не комітет, а все ж таки більш високі професіонали, фахівці повинні проводити антикорупційну експертизу. Дякую вам.

Зараз слово надається Сергію Сергійовичу Бикову, голові Інституту публічної політики та консалтингу (ІНПОЛІТ).

БИКОВ С.С. Добрый день, уважаемые коллеги! Очень рад возможности выступить. Я бы хотел обратиться все-таки к тому старому доброму американскому опыту и вспомнить, с чего началась регуляция лоббирования в Соединенных Штатах Америки, а именно это был еще конец XVIII века, то есть конец, там, 1780-е года, где-то в этой области. Первым актом, который начал регулировать, начал думать о регуляции лоббирования,

был запрет присутствия журналистов на мероприятиях в которых принимают участие сенаторы и конгрессмены, с целью влияния на них. И теперь давайте пересмотрим список аккредитованных парламентом журналистов которые на самом деле никакой журналистикой не занимаются и близко. Может быть, пора начать, надо начать движение в сторону легализации лоббирования как раз с этой стороны, когда в парламент огромное количество людей ходит под видом журналистов, при этом не пишут никаких авторских материалов, при этом не проводят никаких интервью, ни журналистских расследований, ничего бы то ни было подобного, а заниматься как раз попытками реального лоббирования, попытками внесения предложений народным депутатам, дача определенных советов парламентариям. Я думаю, что с этого необходимо начать. И также, если мы обратимся к немецкому опыту, то более 4 тысяч... Не, более 2 тысяч организаций на сегодняшний день официально зарегистрированы как представители интересов в Бундестаге, 2228 общественных организаций которые постоянно имеют возможность присутствовать на заседании комитетов Бундестага и даже посещать кулуары немецкого парламента как раз с той целью, чтобы влиять на законодателей, принимать те или иные решения которые эффективны для них.

Изначальный законопроект, который был зарегистрирован вместе с господином Ботенко, он к сожалению несет в себе, как по мне, достаточно серьезные риски, поскольку не представляет, как субъектов лоббирования профессиональные организации, общественные организации и отраслевые организации которые, по моему скромному мнению, как раз и должны быть главными локомотивами лоббирования. Поэтому давайте мы... Я бы хотел внести предложение, чтобы мы сначала пришли к тому, что журналисты будут заниматься журналистикой, лоббисты будут заниматься лоббированием. И это не будет объединено под шапкой средств массовой информации. Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Зараз слово надається Ярославу Анатолійовичу Буличову, раднику з питань взаємодії з державними органами Інституту глобально-економічної та енергетичної стратегії.

БУЛИЧОВ Я.А. Добрый день! Спасибо. Я бы хотел передать слово своему коллеге Юрию Семеновичу.

НЕРУБАЙ Ю.С. Добрый день! Юрий Нерубай. Кто меня не знает, я – директор Института глобальной экономической энергетической стратегии. Вот слушал предыдущих выступающих, читал закон, 13 лет отработал в штатах, закончил там университет, проходил практику в Белом доме не четыре дня – шесть месяцев, то есть, как будто видел, как работает система. Первый вопрос, который у меня на сегодняшний день есть, это дефиниция, потому что я вижу, что у нас, мы все здесь присутствующие из того, что было сказано далеки как до луны понимания того, что такое лоббизм.

Второе. Это что хотим мы добиться в результате как этим круглым столом, так и действиями, которые сегодня проводятся? С одной стороны, у нас уже была история, когда мы сделали на ровном месте бизнес, который называется нотариат. Вот мы стоим на грани между, как я для себя здесь нарисовал, чем то двух. С одной стороны: принять или не принять Закон о проституции. Есть же такое мнение, правильно? Лоббизм скатывается в одну сторону, в понятии одних, приближаясь к пониманию того, что это что ни будь вроде о Законе о проституции.

С другой стороны о создании чего то нового типа еще одного нотариата. Когда на ровном месте создается бизнес, крутятся огромные, сотни миллионов, деньги на ровном месте совершенно, не нужный совершенно бизнес, но тем не менее.

Что хотелось бы заметить, безусловно нужно разработать алгоритм, какую-то программу, я думаю, что найдётся куча организаций международных, которые с удовольствием на это выделяют деньги, алгоритм

программу как прийти к пониманию дефиниции на данной конкретной территории? Куда входит понимание менталитета местного, так скажем.

Далее, будут обозначены какие-то шаги по укреплению государственных программ. Понимаете, принимать Закон о лоббизме, не имея четкого понимания, внешняя политика и законы..., внутренняя политика, отношения, многие государственные органы даже собственного не имеют статуса существования.

Значит, что же тогда будет лоббизм? Вот коллега напротив, пан Быков, если я не ошибаюсь, извините, я без очков, значит, вот он поднял интересный вопрос. Действительно, есть такая проблема в Верховном Совете, есть старая времен пана Медведчука регулировка, которая вела градацию между этажами Верховного Совета, и с этим кто может как борется. Я недавно встречал не только журналистов, а специалистов по клинингу, которые получили аккредитацию, так что здесь многое бывает.

Поэтому хотелось бы, чтобы было понимание того, что есть подготовка к созданию алгоритма прихода к тому, что нужен закон. Никто сегодня, на данной территории, я за последние две недели встречался, наверное, 27 человек у меня список тех, кто пытаются на этом поле что-то сделать из англоязычных и франкоязычных товарищей. Значит, могу сказать следующее. Причем обращались по поводу того, вот нам поступило подання на выделение гранта, вот нам подання на какое-то финансирование, давать, не давать, что делать. Слушайте, что у вас там происходит? Значит, вопрос очень нужный, к закону нужно приходить, но к нему нужно прийти постепенно. Это "постепенно" можно сделать и за 3 месяца. Понимаете? Но это "постепенно" должно пройти.

Должны быть следующие действия. Во-первых, понимание, что мы хотим: мы создаем бизнес или мы пытаемся узаконить

Второе. Закон о лоббизме, безусловно, должен защищать государство и защищать государственную машину, то есть что-то, что выгодно всем гражданам Украины о деятельности каких-то определенных групп.

Понимаете? И именно представление деятельности, постоянно действующей деятельности определенных групп, а не образа жизни, отношений между людьми – это то, что представляет угрозу и именно это нужно узаконивать.

То есть что имеем ввиду? Например, существует какая-то промышленная группа, мы начинаем с того, что это производство. У нас есть законодательство, которое регулирует их деятельность. Понимаете, нельзя, чтобы лоббизмом занимались гражданские организации, громадские организации это все у меня вызывает понимание того, что мы не понимаем, что нет понимания, что такое лоббизм.

Лоббизм – это соединение интересов каких-то финансовых, промышленных и приравненных к ним групп и интересов государства. То есть, интересов каждого жителя территории, понимаете? Жителя, есть граждане, не граждане, временно пребывающие, так вот вот это именно в моем понимании может быть субъективным все-таки на основании жизненного опыта есть лоббизм. Так вот задача государства, безусловно, законом защититься и при этом я вообще не понимаю почему, вот тут, кто-то, извините, я плохо вижу я сегодня без очков, кто говорил о том, что нельзя делать приоритеты одной организации на другой. Да, безусловно, нужно, чтобы был четкий механизм понимания, в результате этого механизма нужно, чтобы выяснились те, выявилась та громадская организация, именно громадская организация, которая может взять на себя и ведение реестра, и подобные вещи, а от коррупционной составляющей избавляются именно прозрачностью.

И так, лоббизм, Закон о лоббизме, нужен. Нужен для защиты государства от проблем, которые могут привести и к нему нужно очень хорошо подготовиться. Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякуємо.

Ми почули дещо іншу думку, цікаву думку. Є проблема з дефініціями "нотаріат", "проституція", "лобїзм", так я зрозуміла. Але ваша, скажімо, теза

про те, що лобізм повинен захищати державу, у нас інколи громадян треба захищати від своєї держави. І тому тут тема хто може бути суб'єктом лобізму, вона є не однозначна, і саме як і саме поняття "лобізм". Тому що в літературі ми можемо зустріти абсолютно різне трактування самого поняття. Тому я дякую вам за вашу власну думку.

А зараз я слово передаю Геннадію Олексійовичу Дугову, кандидату юридичних наук, асистенту кафедри теорії права... держави і права юридичного факультету Київського національного університету імені Шевченка.

ДУГОВ Г.О. Доброго дня, шановні колеги! Я буквально пару також критичних зауважень в частині більше тих законопроектів, які наявні наразі.

Основним для поняття лобізму є поняття правового статусу. Тобто це не лише назва якоїсь людини, яка щось робить, а це певні права, обов'язки. В цій частині в законопроектах серед прав по суті, які нібито має мати лобіст цей, належить, зокрема, розробка проектів нормативних актів, розповсюдження інформації різними способами, участь в розробці і так далі. По цьому списку по суті і діюча законодавча база абсолютно не заважає нікому ні з громадського сектору чи на урядових організаціях або навіть приватним особам все це робити. Єдиним по суті додатковим спеціальним правом виявляється право доступу до приміщення, зокрема парламенту.

Тому по факту вся інфраструктура, яка має бути створена під, скажем так, лобізм, вона спрямована, виходячи з тексту цих законів, лише на певний додатковий спосіб зайти в приміщення парламенту. Мені здається, це як би недоцільно, бо вводити нове юридичне поняття і цілий правовий статут лише заради цього, мені виявляється, не зовсім вірним. Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Далі слово надається Світлані Костянтинівні Дудар, кандидату юридичних наук, доценту кафедри теорії і права юридичного факультету Київського національного університету.

ДУДАР С.К. Дякую.

Доброго дня всім! Знову ж таки хотіла підтримати деякі тези, які були вже сьогодні сказані, і виразити дещо також своє скептичне ставлення до, можливо, не стільки запровадження інституту лобіювання в Україні, а скептичне ставлення в плані того, що, дійсно, ми розуміємо під цим.

Я думаю, що проблема полягає в тому, що це не наша традиція, це не те явище, яке виникло в нашій культурі, в нашому суспільстві. Це все ж таки інститут, явище, яке ми маємо чи хочемо запозичити. І, дійсно, тут дуже слухна була думка, що якщо все ж таки ми прийдемо до того, що нам потрібен цей механізм, ми повинні його проектувати на умови нашого, скажімо так, соціального середовища, політичного середовища. Тому в питанні поняття, дійсно, потрібно узгодити і чітко визначити, що ми під цим розуміємо.

А взагалі-то моя особиста точка зору полягає в тому, що саме головне яку мету ми переслідуюмо, дійсно. Якщо взяти до уваги ті приклади, які були наведені із практики Сполучених Штатів Америки, все ж таки я повторю ще раз, це певна традиція, яка набула свого, скажімо так, прояву в континентальних державах, да, Європи, в Європейському Союзі. І дійсно пан Бурбан досить вдало акцентував увагу на тому, що це все ж таки має бути певна взаємодія між державою і суспільстві певні механізми, які дають можливість не просто просунути якийсь інтерес, а власне, узгодити інтерес різних груп. Тому тут, мені здається, що не потрібно зациклюватися на терміні лобізму, а можливо просто говорити, дійсно, про чіткі, ефективні механізми, які б давали можливість дійсно не захищати державу, а дати можливість суспільству все ж таки реалізувати свої різного рівня інтереси. Оскільки очевидно, що є певна проблема, що представницькі органи не

забезпечують тієї своєї функції, вони не можуть в силу різних причин, в якості політичної системи, сили громадянського суспільства, узгодити всі інтереси чи їх частину, важливі інтереси, які виникають в суспільстві, конфлікти інтересів. Тому мені здається з цієї точки зору, в тому вигляді в якому представлений законопроект, він не є прийнятним, оскільки він, по-перше, дійсно легалізує тільки певні можливості просування економічних інтересів окремих груп, відповідно за плату.

З іншого боку він, ну, я б сказала так, дійсно, хтось із колег теж зазначив, що немає ніякої відповідальності за той дисбаланс інтересів в суспільстві і в політиці, який виникне в результаті просування того чи іншого, лобіювання того чи іншого інтересу.

Можна ще зазначати значні суттєві, скажімо, вади цього законопроекту. Але все ж таки на завершення я б, дійсно, будь-яку спробу і це є проблема, будь-яка спроба її вирішити це є позитивний крок. І те, що ми навіть зараз тут обговорюємо цю проблему, це теж є дуже добре. Але до будь-якої справи потрібно підходити виважено і в першу чергу розуміти, що ми маємо, про що ми говоримо, яку мету ми переслідуюмо і хто за це буде відповідати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Зараз слово надається Олександрі Сергіївні Павленко, адвокату, ... юридичної фірми "Pavlenko Legal Group", колишній заступник міністра охорони здоров'я.

ПАВЛЕНКО О.С. Добрий день! Та це немає значення.

Дивіться, я може ризикую так накликати критику, але спершу хотіла запитати. От, дійсно, хто з першої по останню сторінку прочитав обидва законопроекти? По-перше, вдячність. А, по-друге, я тепер розумію, на якій мові в принципі треба розмовляти. Тому що складається враження, що в принципі є лише загальне відчуття того, що отут подано. А ті люди, які чітко

почитали, вони чітко знають, в чому дійсно є проблема, от дійсно те, що треба сісти, підрихтувати. Зараз ми ведемо діалог з Міністерством юстиції по двох текстах, і є сенс деякі речі або поєднати, або навпаки викреслити з обох законопроектів. Тобто в цьому я хотіла би однозначно просто провести таку лінію демаркації між тим, що ми просто обговорюємо ситуацію про лобіювання і чітко про ці два законопроекти.

По-перше, треба розуміти, що спроба подати ці законопроекти і взагалі внести їх в парламент відбувалася вже вшосте. По-перше, ці законопроекти подані, це вже є велика перемога. І дві групи закликаю, я думаю, що в принципі і сам комітет вже про це, мені сказали, говорив. Так? Про те, що треба об'єднатися навколо норм, які дійсно, треба змінити. Що це? Треба тут вирішити для самих себе: ми даємо спочатку хід ситуації навколо Верховної Ради, а потім "Перехідними положеннями" вводимо всі інші органи, які дійсно, теж мають отримати цей механізм, інструмент. Тому що це є інструментом цивілізованого в принципі парламентаризму. Тобто ми навіть нічого обговорювати, це існує в світі саме як інструмент парламентаризму та трансперенсі, я би так сказала, тобто підвищення прозорості.

По-друге, це питання ведення реєстру. Є два підходи, знаєте, щоб це вела безпосередньо Верховна Рада, і в принципі це є обґрунтованим, тому що люди запускають в свої приміщення певних осіб, вони і несуть відповідальність за те, чи збігаються ці люди із списками, тими, які є зареєстровані в реєстрі. Це може бути також інші органи, але знову ж таки ми зважували багато разів готуючи другий альтернативний законопроект чи може бути це Мін'юст? Будь ласка, якщо обговорюється інший орган, це може бути НАЗК, ще хтось, хто займається зараз корупційною антикорупційною політикою, але не Міністерство юстиції тому що у них є свої функції і просто постійно об'єднувати дві, фактично, системи – це допуск у Верховну Раду і Міністерство юстиції, який буде вести реєстр. Це

буде просто якесь безглуздя і додасть незрозумілості і одному і іншому органу.

І третє питання, це досить важливе, яке, дійсно, в двох групах обговорювалося, за що далі потрібно робити з Регламентом Верховної Ради.

Скажу так, що ми дійшли до такого розуміння, що надалі після того, як буде прийнято законопроект, він все ж таки є широкими мазками документом, який дає можливість працювати, створюючи певні вже обмеження і даючи межі цій роботі лобіста із Верховної Ради, співпраця із депутатським корпусом. Знову-таки, зверну увагу не відноситися до цього як до якоїсь широкої можливості, яка тепер з'явиться у лобістів. Повірте, ці люди будуть перебувати під пильним наглядом. Це, по-перше.

По-друге, самі депутати отримають надалі досить серйозну відповідальність з приводу того, як вони співпрацюють. Тому також пропозиція в тому, щоб ми одразу закладали наступні кроки в Регламент Верховної Ради з приводу того, який чином має вести себе комітет, допускаючи, а це вже буде обов'язок допускати зареєстрованого лобіста в Раді, допускати його до комітету, до роботи. І, по-друге, це вивіщення заключень, висновків лобістів, які попрацюють по певному законопроекту, обов'язкове вивіщення їх поруч із пояснювальними записками, поруч із законопроектами. Щоб всі люди, якщо ми говоримо, це я вже звертаюся до університету Шевченка, тому що прозвучали, що ми маємо захищати суспільство і все ж таки думати в першу чергу про них. Повірте, думаємо, навіть ми готували такі таблички. Просто бачу, що сьогодні відсутні матеріали для роздачі.

Що отримає суспільство? Так от завдяки тому, що ці висновки будуть перебувати прозоро на сайті Верховної Ради поруч із законопроектами та пояснювальними записками, стане зрозуміло, за якими законопроектами працюють просто депутати самостійно із своїми помічниками, а де працюють також і лобісти. Або навпаки, де лобістські структури висловили свої заперечення, а депутатський корпус чи комітет, наприклад, їх не чує. Це

досить важливо, тому що це в усьому світі, в першу чергу ми говорили з Європейським Союзом, це піднімає якість законопроектної роботи.

Тому що, якщо ми зараз бачимо половину законопроектів, які просто подаються для популізму і мають в своїх пояснювальних записках загальні слова, за якими, прочитавши які, ми маємо повірити в те, що спеціалізовані круги також їх підтримають, то, повірте, багато галузевих законопроектів після того, як вони читають пояснювальні записки, роблять свої висновки або по телебаченню, або просто в вузьких колах, що насправді ці законопроекти є неякісними з точки зору галузевої глибокої експертизи.

Тому принцип транспарентності буде в принципі підтримуватися як і по тих законопроектах, де будуть працювати лобісти, так і по тих, яких не будуть працювати лобісти, але вони зможуть надавати офіційно свої заключення, які будуть обов'язково згідно Регламенту приєднуватися на сайті поруч із законопроектом.

Тому треба просто розуміти, як цей інструмент працює в європейському співтоваристві. При підготовки альтернативного законопроекту ми достатньо велику експертизу на нього отримали із реєстру лобістів, який працює при Європейській комісії, при Європейському парламенті. Тому, повірте просто, що це не є спроба, це попередньому спікеру хочу так сказати, що це не є спроба повторити практику чи досвід Сполучених Штатів Америки. Це є спроби, насправді, я зараз несу відповідальність лише за альтернативний законопроект, спроби взяти краще, те, що є і було в штатах, і там не все є добре, багато чого не є добре, і великий досвід, який є в європейському співтоваристві.

Тому, будь ласка, якщо не було прочитано законопроект, я дуже прошу, беріть на себе відповідальність, надавайте загальні висновки, тому що над цим законопроектом працювало досить багато людей і достатньо багато років. Я сумую над тим, що зараз немає тут Ігоря Олексійовича Гриніва, який люб'язно зголосився підписати альтернативний законопроект. І для нас це був такий великий символ того, що людина, яка дуже добре розуміє і є в

принципі, я би сказала, що в принципі історичними такими постатями, да, в парламенті їх не досить багато, але такі прізвища є, підписався саме під альтернативним законопроектом по лобіюванню.

Тому, будь ласка, давайте говорити конкретикою, тоді це явище з'явиться, і ми зможемо підрихтувати, дійсно, недоліки. Якщо ми будемо говорити загальними фразами, то ми просто, вибачте, заболтаєм питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Олександра. У вас відчувається досвід в даній сфері.

І, що було важливе наголошено, що, дійсно, дуже багато законопроектів, які не мають взагалі правовстановлюючих норм, і що лобізм – це не тільки просування певних законів, а це і неприйняття тих законів, які можуть шкодити суспільству або певним інтересам держави і певних груп.

Тому я зараз буду давати слово, закінчу список тих, хто записався, а тоді хто захоче виступити.

Андрій Володимирович Забловський, керівник секретаріату ради підприємців при Кабінеті Міністрів. Є? Немає.

Далі. Анастасія Андріївна Зернова, адвокат. Немає.

Володимир Вікторович Пішко, є? Немає.

Будете виступати?

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Дякую. Будь ласка.

_____. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Олександр Сергійович Солонько. Є? Немає.

Тарас Олегович Дідич. Немає.

Тоді, будь ласка, якщо є бажання прийняти участь в обговоренні, будь ласка, представляйтесь одразу.

МУЗА О.В. Дякую вам. Муза Олег Валентинович, Інститут законодавства, доктор юридичних наук.

Шановні колеги, я хочу сказати, що сьогодні обговорюється альтернативний законопроект щодо лобіювання. Тому, мені здається, спікерки однієї закид з приводу того, що ми повинні були здійснювати порівняльне дослідження стосовно двох законопроектів, вважаю недоцільним.

Щодо обговорення...

ПАВЛЕНКО О.С. Вибачте, я перепрошую, зараз подивилась порядок денний, вибачаюсь, я думала, що це обговорення двох законопроектів. Дійсно, ми сьогодні говоримо про ..... в цілому. Дякую.

МУЗА О.В. Дякую, що ви мені даєте можливість продовжити.

Я хочу сказати, що, дійсно, сьогодні з доповідей попередніх виступаючих і з того дефініцій законодавчих в законопроекті у кожного свої різне розуміння цього поняття, на превеликий жаль. І навіть наш інститут одержував підготовку висновку до альтернативного законопроекту і основного. Навіть коли підняти оксфордські словники з економіки, з політології, з права, різні поняття, різні просто поняття лобізму, лобіювання. Більше того, лобізм, лобіювання саме різне поняття основний закон про лобізм, альтернативний про лобіювання – це також різні поняття. На чому зупинитися? Я думаю на це має подумати в першу чергу автори законопроекту, тому що він дійсно потребує доопрацювання на думку нашого інституту, я про альтернативний, наразі.

Далі хотів би сказати, що сфера лобізму дійсно сфера лобізму закону дійсно майже не прописана. Більше того дивне посилення, що закон регулює

відносини, які регулюються цим законом, кома, іншим нормативно правовими актами. Відразу постає питання, про які інші нормативно-правові акти йде мова? Хто їх буде приймати? Кабмін, хто, про які... і на підставі чого? Якщо закон не бає багато відсилочних норм їх дуже мало до анкетних.

Далі, наприклад, про договір надання послуг. Зразу питання, предмет договору, в законі цього предмету немає, тому ми сьогодні і споримо, що таке лобізм. Як можна виписувати договір про надання послуг, це там діяльність суб'єкта лобізму, замовника, якщо предмету договору немає – раз.

Друге, закон не виписує підстави укладення цього договору, зміни цього договору, підстави розірвання і припинення. Про що це говорить? Якщо це договір, а він носить собою предметом договору є не приватні інтереси, а приватно-публічні, тому що це вхід до Верховної Ради України, то мав би цей договір містити цей закон, проект мав би містити підстави його змінення і припинення, цього в проекті закону немає. Тобто це хто буде між собою домовлятися, і на якій підставі це буде припинення, чи у нас буде ще буде окрема гарна судова практика щодо оскарження чи припинення в судовому порядку таких договорів. Я, наприклад, не розумію.

Потім вимоги до експертів. Закон пише будь-яка фізична юридична особа. Це ж не правильно. Є стаття 7 пише обмеження нам всім відомі, це щодо судимості і так далі і все. А щодо професійної якості. Сьогодні говорили про Регламент і про те, що дійсно на сайті Верховної Ради, сьогодні всі говорять про електронний парламент, будуть оці висновки всі. Мало того, дозволяється подати згідно цього законопроекту альтернативні матеріали до законопроекту, який поданий і висновки так далі. Якщо будь-яка особа і по закону Апарат буде виставляти ці матеріали, хто несе відповідальність за їх якість? Якщо ми всі говоримо про те, що законодавчий процес має бути якісним, він має бути своєчасний, законопроекти.

І друге питання. А чому тоді хто не є лобістом, кимось іншим, громадянином окремим, чому тоді він не може подати матеріали до парламенту, і щоб його матеріали також виставили на сайт, а тільки суб'єкта

лобізму, тобто той хто за договір здійснює? Чому тоді не рівноправність, якщо ми говоримо про те, що знову посилаємося на зарубіжний досвід, про зарубіжну практику доступу народу і кожного громадянина до законотворчого процесу? Тобто питання за Регламентом цей законопроект майже не вирішує, окрім того, що тільки надає право подавати альтернативні матеріали. Але в контексті інших законодавчих процедур діяльність цих комітетів, відповідей цей законопроект у "Прикінцевих положеннях" щодо внесення змін не дає.

Питання оплати не буду коментувати, щодо адмінвідповідальності правильно, мені приємно, що перший доповідач інституту визнав, що НАБУ взагалі немає відношення, відкрийте повноваження НАБУ в Законі про НАБУ. Немає взагалі їх участі в адмінвпровадженнях .... стягненнях, де це взялося в законопроекті незрозуміло? Більше того, чому порушення цього закону відведено до адмінправопрушень у сфері корупції? Не понятно, чому саме у сфері корупції? Чому слово корупцію не розуміють, те що корупція це негативна норма – це негативне явище. А хто сказав, що прийнявши цей закон не буде нових корупціонерів, чи нових проявів корупції? Корупція – це порушення, порушення права є завжди, є норма – є її порушення.

Також хотів би сказати, щодо Мін'юсту, я погоджуюсь, тому що Мін'юст і так за останні два роки, ми знаємо, в контексті реформи адмінпослуг, запровадження децентралізації минулого року адмінпослуг Мін'юст з себе дуже багато скинув функцій щодо цих всіх реєстрів, окрім того, що він держатель, передав багато повноважень, багато... розформував реєстраційну службу тому, дійсно, це доцільно.

Я хотів би також сказати щодо відповідальності. Мені здається, лобізм є на сьогодні, якщо відкрити Фейсбук, не коментую громадські організації, але вони пишуть: "в кінці пленарного тижня, в п'ятницю, виконано, виконано, виконано". Хіба це вже не звіт лобізму і не форма лобізму? Мені здається, що так.

І на завершення хотів би також сказати про те, що експертиза законопроектів, знову-таки, якщо закон не висуває професійних вимог до суб'єкту лобізму, то хто сказав, що експертиза буде якісною. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую за глибокий аналіз. Але хочу сказати, що лобіювання не є єдиним шляхом участі все ж таки суспільства в тому, щоб приймалися ті, чи інші закони тому я думаю, що форми можуть бути інші.

Будь ласка, хто ще бажає виступити, висловити думку, задати питання, репліки? Це не обов'язково повинен бути повноцінний виступ, можна просто висловити свої думки з приводу тих питань, які зазначені у нас в програмі. Більше немає. Тоді, мабуть, будемо завершувати.

Я хочу підбити тоді підсумки. Ми бачимо, що є неоднозначне ставлення до взагалі самого такого явища як лобіювання, як його прихильники, так і є ті, хто не погоджується з тим, щоби сьогодні ця інституція у нас впроваджувалась на терені українського законодавства в Україні.

Далі. Ми бачимо, що нема єдиної думки стосовно самого терміну або "лобізм", або "лобіювання", або "адвокація". Тобто не прийшли ще до єдиного розуміння: а що ж все ж таки, який термін повинен застосуватися.

Далі, стосовно законів. Потрібен лобізм, але нема... або ні, вже є зареєстровані закони. Так? Тобто таким чином Верховна Рада їх так чи інакше, вона буде їх розглядати.

На мій погляд, обидва закони не є ідеальними. І, мабуть, найкраще було б відкликати обидва і зробити єдиний повноцінний і більш якісний закон. Але це перша спроба. І, наскільки суспільство готове сприйняти сьогодні лобізм і лобіювання, це буде вирішено в сесійній залі. Тому що сказати, що сьогодні всім будуть аплодувати, що нарешті ми унормуємо це питання, мабуть, це не так, тому що в залі є багато людей, яким і так добре в тих умовах жити і приймати закони, які є. Тому що все робиться тихо, тишком-нишком, і багатьох це влаштовує. Тому знову-таки, наскільки

сьогодні не тільки суспільство може бути готове, але і Верховна Рада готова прийняти ці закони, це буде вирішуватися в залі.

Я думаю, це буде залежати також від авторів цих законів, не тільки від депутатів, які їх подали. Ми знаємо, що депутати дуже рідко бувають авторами законів. Наскільки будуть працювати з депутатським корпусом стосовно прийняття того чи іншого закону, чи взагалі буде прийнятий один чи альтернативний закон і на базі нього можна буде можливо щось додати. Але ми знаємо, що закон дуже мало норм можна доповнити додатково. Тому є норма Регламенту де можна тільки поправити норми такі, які є.

Тому, якщо ми хочемо мати більш якісний закон, то, мабуть, все ж таки це повинен бути новий закон, який буде написаний не тільки на підставі двох, а, можливо, зараз деякі громадські організації, інституції готуючи інші закони, наскільки мені відомо, на цю ж саму тематику.

І я вважаю, що все ж таки, я думаю, що важливо буде ця дискусія, її думку донести до комітету, який буде розглядати ці закони. Наскільки сьогодні депутати взагалі розуміють глибоко, що це є таке. Тому що питання, а хто читав закон, то воно відноситься не тільки до нашого круглого столу, воно стосується депутатського корпусу. Тому що більшість депутатів дуже часто взагалі законів не читають або просто один одного запитують: скажи, а там про що, варто за це голосувати чи ні. І так приблизно навманець голосують за той чи інший закон.

Тому питання поставлено, воно виникло в суспільстві. І тому завдання Верховної Ради і наше з вами завдання – зробити так, щоб все ж таки якщо все ж таки закон буде прийнятий, він був якісним, щоб він дав можливість, дійсно, прозорі, відкритої діяльності в цьому напрямку, коли суспільство чітко розуміло, для чого приймається той чи інший закон, хто в ньому зацікавлений, і врешті-решт, що отримає суспільство в результаті прийняття того чи іншого закону. Не тільки суспільство, а і ті зацікавлені групи, які будуть просувати той чи інший закон. Тому я вам дуже дякую.

Ви щось хотіли ще сказати, так?

_____. Я хотел бы дополнить вас. Действительно, насколько мне известно, сейчас Катерина Одарченко и ее ассоциация тоже подготовили текст законопроекта. Они назвали его "Про адвокатию".

ГОЛОВУЮЧИЙ. Про політичну адвокатию, так.

_____. Да. Мнение такое. Получается, если это будет третий, если его внесут, зарегистрируют, это получается "лебедь, рак и щука". То есть я все-таки предлагаю вот экспертным сообществом как-то может быть объединить усилия и выработать на базе вот этих разных мнений какую-то единую концепцию, единый вектор.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я думаю, що ця думка буде доведена до комітету, який буде, власне, розглядати всі ці закони. І, думаю, що все ж таки от наш круглий стіл допоможе прийняти правильне і виважене рішення.

Дякую всім за участь. І бажаємо з вами надалі співпрацювати.